

Utveckla förmågan hantera asymmetris

Flygtaktiska kommandot i Uppsala har under det gångna året fortsatt att utveckla arbetsmetoder och kompetens för att på nationell nivå taktiskt insatsleda luftstridskrafterna.

– Utöver att kunna agera under en krigssituation vid ett väpnat angrepp mot Sverige har vi prioriterat en förmågeutveckling inom det territoriella integritetsområdet när och om Sverige blir utsatt för asymmetriska hot.

– Vid en sådan krissituation har resurserna inom luftstridskrafterna en inneboende stark förmåga att kunna stödja andra myndigheter, men som behöver utvecklas, säger FTK:s chef brigadgeneral Lennart Petterson.

AV PETER LIANDER

Brigadgeneral **Lennart Pettersson** är chef för Flygtaktiska kommandot (FTK) i Uppsala sedan den 1 januari 2003. En av många utmaningar som denne målmedvetne flygofficer antagit sedan han 1968 började i flygvapnet som fältflygarelev.

FTK ingår i den Operativa insatsledningen och har en ledningsuppgift i ett nationellt perspektiv, den ska verka på hemmaplan och är inte organiserad för att agera utomlands. Däremot kan enskilda individer inom FTK komma att delta i eventuella utlandsmissioner.

För närvarande finns ett flygvapenförband, FK02, baserat i Kongo och verkar i FN:s regi. FTK berörs genom att ha arbetsgivaransvaret för den svenska personalen och svara för logistikfrågorna. Dessutom svarar FTK för den så kallade *desken*, som

är Kongoförbandets kontaktyta till hemlandet.

Vad gör du för reflektion över året som har gått?

– FTK:s kompetensutveckling som insatsledningsorganisation. Den äldre fredsorganisationen var större, men hade också fler uppgifter än vi har idag. Nu arbetar vi med en mera renodlad uppgift nämligen att leda insatsförband vid skarp verksamhet, men vi har även uppgiften att ställa krav på utbildnings- och materielutvecklingen. Det sker främst genom våra erfarenheter som vi erhåller vid valideringsverksamhet, säger Lennart Pettersson.

Den nya organisationen som intogs samtidigt som Lennart Pettersson tillträdde sin befattning, utgörs av 36 personer och dessbättre är antalet vakanser relativt litet.

– Jag är jättenöjd och stolt över min personal, deras kunskaper och attityd samt förmågan att fokusera på våra uppgifter, säger Lennart Pettersson.

En av FTK:s uppgifter är som nämnts att validera de förband som ingår i insatsorganisationen, vilket ställer krav även på FTK:s förmåga. Som exempel anger han den valideringsövning som nyligen genomförts med det nya internationella snabbinsatsförbandet Swafrap JAS39.

– I början av året hade vi en relativt begränsad uppfattning om hur valideringen skulle genomföras, men vi har nu utvecklat en metod för det och vår egen kompetens inom detta område har höjts avsevärt, säger Lennart Pettersson.

– Enligt det tidigare arbetssättet validerade varje krigsförbandschef sitt eget förband och det blev i viss mån subjektivt.

tt ka hot

Med den nya metoden är det FTK som genom olika prov svarar för valideringen från både personella och materiella aspekter, för att få ett mer verkligt och objektivi resultat. Genom valideringsverksamheten får FTK indirekt också en god kunskap om systemet, förbandets taktiska/operativa förmåga och även dess eventuella begränsningar. Detta är absolut nödvändigt för att FTK skall kunna insatsleda sina förband.

Asymmetriska hot

Ett annat område som det arbetats mycket med under året är den interna stabsarbetsmetodiken för att taktiskt kunna insatsleda luftstridskrafterna på ett optimalt sätt. Lennart Pettersson berättar att man utgått från två olika inriktningar:

– Den ena avser ett scenario med en väpnad strid. Den metodiken finns ju sedan tidigare, utvecklad från kalla krigets väpnade angrepp. Arbetsmetodiken bygger på att vi genomfört beredskapshöjningar, inkallat personal och att krigstillstånd råder. Flygvapenövningen i våras var bra och gav oss många värdefulla erfarenheter inom detta område. Dock insåg vi att den gamla metodiken måste uppdateras med hänsyn till införandet av nya materielssystem såsom JAS 39, FSR 890 m fl.

– Det andra scenariot rör de asymmetriska hoten, med mycket snabba tidsförlopp och med oförutsägbara händelser. Fredstillstånd råder och vi disponerar personal i grundorganisationen. Här har vi ingen färdigutvecklad metodik, även om vi till del har praktiskt tvingats att tillämpa en sådan vid U137, Hårsfjärden, 11 sep-

Brigadgeneral Lennart Pettersson, målmedveten chef för Flygtaktiska kommandot i Uppsala.

Foto: Peter Liänder/Försvarets bildbyrå

tember och när vi luftförsvarede Stockholm under minnesstunden för Anna Lind.

– Här måste också en utveckling av samverkan och samordning ske med andra myndigheter på ett helt annat sätt än tidigare. Oaktat händelse är det sannolikt att det blir en polisiär insats och där vi inom flygvapnet stödjer polisens operativa verksamhet med vår kompetens och resurser.

Det sistnämnda området har fått hög prioritet inom FTK och enligt Lennart Pettersson är det något som även starkt kommer att prägla den kommande Flygvapenövning 04, som planeras genomföras i maj 2004. Det handlar mycket om juridiska frågor där kunskapen om lagar och

förordningar måste förbättras, därför tar man bland annat folkrättsexperter och jurister till hjälp i detta arbete.

– Det är också en process som måste bedrivas i samarbete med förbanden och FTK besöker dem för att presentera detta för att få igång tänkandet i nya banor också hos dem.

Stor potential

Ett scenario, bland många andra, som man har diskuterat kring är en händelse där en svensk färja kapats av terrorister och hundratals svenskar hålls som gisslan. Att lösa denna svåra situation är naturligtvis

►►► en polisiär uppgift, men där vi besitter resurser som definitivt kan stödja polisen.

I ett sådant läge menar Lennart Pettersson att Försvarsmakten måste vara förberedd på ett helt annat sätt än tidigare:

– Det har gått mer än två år sedan terrorattackerna den 11 september 2001 och fortfarande nås vi ständigt av nyheter om nya terroristhandlingar. För oss inom FTK är det därför självklart att vi måste kunna klara av att bemöta nya typer av hot. Risken för att vi utsätts för denna typ av aktioner ökar också ju mer vi engagerar oss i internationella insatser. Paradoxalt så torde det svenska internationella engagemanget för att tidigt medverka till att dämpa konflikter innebära att det nationella hotet ökar.

– Det gäller att snabbt kunna ge besked om hur och när en insats kan ske, med vad och med vilken personal. Dessutom måste det på alla nivåer finnas kunskap om vilka befogenheter olika enheter har och vilka handlingsregler man har att rätta sig efter.

– Här har vi i flygvapnet en stor potential. Sedan länge är vi vana vid att hävda vårt territorium genom incidentberedskapen, säger Lennart Pettersson.

Flygförbudszon över Stockholm

Som ett verkligt exempel på en polisiär angelägenhet där Försvarsmakten blev engagerat, nämner Lennart Pettersson den situation som uppstod i samband med minnesstunden för utrikesminister Anna Lindh. Av säkerhetsskäl avlystes då lufttrummet över Stockholm för all civil flygtrafik och det blev FTK:s uppgift att leda de militära flyginsatser som skulle bevaka och skydda flygförbudszonen.

– Vi genomförde uppgiften genom en omfattande samverkan med polisen. När de kom med önskemålet till Försvarsmakten hade vi 19 timmars förberedelsestid innan uppdraget skulle genomföras. Det blev en kamp mot klockan för att hinna med alla förberedelser, bland annat med ett intensivt samarbete med Luftfartsverket och Polisen. Vi löste uppgiften på ett mycket professionellt sätt, men vi måste bland annat skapa en arbetsmetodik som medger ännu kortare insatstider, säger Lennart Pettersson.

JA 37:or från F 4 på Frösön baserades i

Flygkommandochefen Lennart Pettersson (t h) skakar hand med överstelöjtnant Mats Hakkarainen från F 21 i Luleå, efter ett flygpas i JAS 39 Gripen under den norska flygövningen Nordic Air Meet.

Foto: F 21

Uppsala och som tvingades ingripa och avvisa privatflygplan vars piloter inte kände till det avlysta luftrummet. Men det var ett uppdrag som komplicerades av juridiska begränsningar.

– Vi har idag ingen insatsrätt mot civila flygplan eller fartyg, här behöver nu rådande bestämmelserna kompletteras. I stort sett alla europeiska länder har handlingsregler, Rules of engagement, för denna typ av situationer. Men inte Sverige, säger Lennart Pettersson.

Svensk och utländsk metodik

Stridsflygdivisionerna övar mestadels med svensk taktik och efter traditionell svensk modell. När går vi över till Nato:s metodik helt och hållet?

– Frågan är om vi ska det? Jag är inte helt övertygad om detta. Deras ledningsmetodik är annorlunda och bygger på att man har styrkeöverlägsenhet och egen

offensiv förmåga som Sverige enskilt aldrig kan uppnå.

– Flygvapnets förband som ska delta i internationella divisioner måste naturligtvis behärska Nato-metodiken, men i ett nationellt perspektiv har vi inget behov av det. De ledningsmetoder som används för att lösa våra nationella uppgifter, att hävda den territoriella integriteten, är helt annorlunda. Ta luftförsvarsrollen som exempel där vi använder jaktlänken i våra flygsystem på ett sätt som inte har någon motsvarighet utomlands.

Tekniken med jaktlänken i JA 37, som började utvecklas redan på 1980-talet möjliggjorde att det svenska flygvapnet kunde utveckla en taktik där flygplanen i en rote kunde börja uppträda alltmer på egen hand och med större inbördesavstånd inom roten. Därmed kan ett större område täckas med färre antal flygplan.

Den taktiken är inte tillämplig i ett uppträdande enligt Nato:s metodik. Som

Värnpliktige Kristian Holmberg förevisar sjukvårdsanläggningen på Färila-basen för flygkommandochefen Lennart Pettersson under Flygvapenövning 03.

Foto: Peter Liander/Försvarets bildbyrå

Lennart Pettersson ser det måste svenska piloter i ett internationellt sammanhang ta ett steg tillbaka i taktiskt hänseende, genom att roten måste vara mera sammanhållen.

Samtidigt poängterar han nödvändigheten av att vara ödmjuk i denna diskussion:

– De har provat sin metodik i strid, vi har dessbättre sluppit det.

Balansera internationaliseringen

Hur skulle du vilja karaktärisera dagens svenska flygstridskrafter?

– Fortfarande under ombeväpning till Gripen-systemet och samtidigt en väldigt stark fokusering på internationalisering.

Det sistnämnda ser Lennart Pettersson som den stora ledstjärnan för flygvapnet, men han tycker också att det måste finnas en bättre balans mellan satsningen på den internationella kompetensen och de krav som ställs på den nationella arenan. Om Swafrap JAS39 sänds utomlands kommer det att beröra en stor del av flygvapnet, men det är bara en division av åtta som blir direkt engagerad.

Kraven på en fungerande insatsorganisation på hemmaplan kvarstår och de berör bas-, flyg- och ledningsorganisationen. I ett läge där dessa ställs på prov, kanske i ett scenario av typen asymmetriskt hot, måste denna funktionskedja likväl fungera.

– Och det sannolikt med grundorganisationen. Får vi inte tidig förvarning kan vi inte räkna med att hinna kalla in personal till några krigsförband, säger Lennart Pettersson.

Har det blivit för stor fokusering på internationaliseringen?

– Jag tycker det, även om jag som flottiljchef för F 17 i Ronneby i början var med och hårt drev på detta. Men pendeln har nog slagit över för långt.

Öva mera och annorlunda

Övas flygvapenförbanden i tillräcklig omfattning?

– Nej. På den nationella sidan saknar jag de traditionella flottiljövningarna, nu

genomförs bara Focus- och Flygvapenövningen. Men för närvarande är det sannolikt inte möjligt att öva mera med hänsyn till den pågående ombeväpningsprocessen.

När ombeväpningen till Gripen kommit längre är allt större del av den flygande såväl som markpersonalen redo att kunna delta i övningar, men kanske av en annan typ än de vi vant oss vid hittills. Chefen för det Flygtakiska kommandot ser inget stort behov av att öva på krigsbaserna just nu, utan oftare från de ordinarie flottiljflygplatserna där organisationen normalt finns.

– Detta i kombination med den mobila förmågan att delta i internationella insatser utgör ju grundkonceptet för dagens svenska flygstridskrafter.

JA 37 Jaktviggens ur F 4 på Frösön bevakade flygförbudszonen över Stockholm i samband med minnesstunden för utrikesminister Anna Lindh.

Foto: Peter Liander/Försvarets bildbyrå